

วิเคราะห์เปรียบเทียบเรื่องสวรรค์ในพระพุทธศาสนา
นิกายเถรวาทกับมหายาน
A COMPARATIVE ANALYSIS ON HEAVENS
IN THERAVADA AND MAHAYANA BUDDHISM

¹พระนิกร ทานสุโก (จันทวงศ์วิไล), ²สิทธิโชค ปาณะศรี
และ ³พระครูโฆสิตวัณณานุกูล

¹Phra Nikorn Tanasupho (Chantawonwilai), ²Sittichok Panasree
and ³Phrakru Khositwattananukul

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

¹phra _ nikorn @ Hotmail.com

Received September 10, 2021; Revised November 2, 2021; Accepted December 1, 2021

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์เปรียบเทียบเรื่องสวรรค์ในพระพุทธศาสนานิกายเถรวาทกับมหายาน” มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องสวรรค์ในทรรศนะของพระพุทธศาสนานิกายเถรวาท 2) เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องสวรรค์ในทรรศนะของพระพุทธศาสนานิกายมหายาน 3) เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบเรื่องสวรรค์ของพระพุทธศาสนานิกายเถรวาทกับมหายาน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เน้นการศึกษาเอกสาร ผลการวิจัยพบว่า 1) แนวคิดเรื่องสวรรค์ในทรรศนะของพระพุทธศาสนานิกายเถรวาท พบว่า สวรรค์ หมายถึง โลกของเทวดา เมืองฟ้าซึ่งสมบูรณ์พูนสุขด้วยความสะดวกสบายที่ดีเลิศ ชื่อว่า ฉกามาพจรสวรรค์มี 6 ชั้น แต่ละชั้นมีจอมเทพปกครองบริวาร มีความแตกต่างกันในด้านอายุ วรรณะ ความสุขทิพย์ ทิพยสมบัติ เป็นต้น 2) แนวคิดเรื่องสวรรค์ในทรรศนะของพระพุทธศาสนานิกายมหายาน พบว่า สวรรค์ หมายถึง พุทธเกษตรหรือวิสุทธิภูมิ พุทธเกษตรที่สำคัญ คือ แดนสุขาวดีพุทธเกษตร มีความสมบูรณ์มากที่สุด เกิดขึ้นด้วยอำนาจบารมีของพระอมิตาภ

¹ นิสิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

³ อาจารย์ ดร., มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

พุทธเจ้า ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตก เป็นโลกธาตุบริสุทธิ์ สมบูรณ์ไปด้วยความสุข ผู้ที่ไปอุบัติจะได้เข้าถึงพระนิพพานทุกคน 3) วิเคราะห์เปรียบเทียบเรื่องสวรรค์ของพระพุทธศาสนานิกายเถรวาทกับมหายาน พบว่า สวรรค์ในพระพุทธศาสนานิกายเถรวาทมีความแตกต่างจากแดนสุขาวดีพุทธเกษตรของพระพุทธศาสนามหายานมาก เพราะพระพุทธศาสนานิกายเถรวาท ไม่นำคำสอนเรื่องสวรรค์ซึ่งเป็นเพียงระดับโลกียภพ แต่มุ่งเน้นที่พระนิพพานเป็นหลักสำคัญ แต่พระพุทธศาสนามหายานให้ความสำคัญแก่แดนสุขาวดีพุทธเกษตรมาก เพราะต้องการอธิบายถึงภาวะนิพพาน จึงได้บรรยายในลักษณะที่เอื้ออำนวยต่อความหลุดพ้นเป็นวิสุทธิภูมิของสรรพสัตว์ เป็นแดนบรมสุข

คำสำคัญ: สวรรค์ในพระพุทธศาสนานิกายเถรวาทกับมหายาน

Abstract

This research titled “A Comparative Analysis on Heavens in Theravada and Mahayana Buddhism” included the following objectives: 1) to study the concept on heavens in the view of Theravada Buddhism; 2) to study the concept on heavens in the view of Mahayana Buddhism; 3) to comparatively analyze on heavens in Theravada and Mahayana Buddhism. It was a qualitative research focusing on studying from documents. The findings of this research were as follows. 1) The concept on heavens in the view of Theravada Buddhism was that heavens were the sense-sphere of Gods with ideal excellences called Sagga or the six heavens of the sense-sphere that each realm had Gods that governed their followers. These gods had different level of age, complexion, heavenly happiness and treasure etc.; 2) The concept on heavens in the view of Mahayana Buddhism was that heavens were Buddha’s Land or the Land of Purity. The main Buddha’s Land was the Land of Bliss with the ideal excellences. This land was created by Amida Buddha located in the West. It was a Pure Land with ideal excellences. All beings that were born in this Land would enter Enlightenment. 3) When heavens of Theravada and Mahayana Buddhism were comparatively analyzed, it was found that heavens or Sagga of Theravada Buddhism were immensely different from Buddha’s Land of Bliss and Purity of Mahayana Buddhism that was because Theravada Buddhism did not focus on heavens in the sense of worldly happiness but focusing on enlightenment. Mahayana Buddhism, however, mainly focused on the land of bliss with ideal excellences in leading to the condition of enlightenment. Mahayana Buddhism, thus, explained on facilitating all beings to be released and able to enter the land of purity with all ideal excellences.

Keywords: Heavens in Theravada and Mahayana Buddhism

บทนำ

พระพุทธศาสนามีหลักคำสอนเรื่องสวรรค์ แต่ก็เป็นเรื่องที่ชาวพุทธเป็นจำนวนมากถามกันตลอดมาว่ามีจริงหรือไม่ สภาพความเป็นจริงของสวรรค์เป็นอย่างไร และอยู่ที่ไหน เรื่องสวรรค์เป็นเรื่องที่น่าสนใจเรื่องหนึ่งของมนุษย์ทุกยุคทุกสมัย ศาสนาทุกศาสนาในโลกยืนยันว่าสวรรค์มีจริง แต่อาจมีสภาพแตกต่างกันไปตามความเชื่อและความรู้เห็นของศาสนาดังนั้นๆ ในพระพุทธศาสนานิกายเถรวาท มีคำสอนเกี่ยวกับเรื่องสวรรค์ โดยพระพุทธเจ้ายืนยันว่าสวรรค์มีจริง ซึ่งพระพุทธเจ้าตรัสไว้ในหลักธรรมชื่อว่า “อนุปพพิกขา” ในข้อที่ 3 คือ สักคกกา-พรรณนาสวรรค์ (พระธรรมวิสุทธิกวี (พิจิตร ฐิตวณฺโณ), 2551 : 15) สวรรค์ คือ ภูมิอันเป็นที่อยู่ของเทวดา เป็นโลกที่อยู่อาศัยของกายละเอียดอันเป็นทิพย์ มีรัศมีสว่างไสว รอบกายตลอดเวลา เมื่ออุบัติขึ้นก็ตั้งอยู่ในวิมานงามสวนที่งดงามตลอดเวลาจนกว่าจะถึงเวลาจุติ ไม่มีความแก่บ่งเกิดขึ้นเหมือนในเมืองมนุษย์ วิมานปราสาท คือ ที่อยู่อาศัยของเทวดาล้วนมีความวิจิตรงดงาม มีขนาดแตกต่างกัน มีความเป็นอยู่สะดวกสบาย มีอาหารทิพย์ บังเกิดขึ้น มีบริวารคอยรับใช้ เสื้อผ้าเป็นทิพย์วิจิตรงดงามบังเกิดขึ้นให้สวมใส่ กิจกรรมแต่ละวันมีการเที่ยวเพลิดเพลินบันเทิงอยู่กับการชมสวน มีการสังสรรค์กันระหว่างทวยเทพทั้งหลาย สวรรค์จำแนกออกเป็น 6 ชั้น คือ จาตุมหาราชิกา ดาวดึงส์ ยามา ดุสิต นิมมานรดีและปรนิมมิตวสวัตตี (พระพรหมโมลี (วิลาส ญาณวโร), 2545:314) สวรรค์ไม่ใช่จุดมุ่งหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนาบอกว่า มีสิ่งที่สูงกว่าสวรรค์ คือ นิพพาน ซึ่งเป็นภาวะที่ดับกิเลส เป็นจุดสิ้นสุดของเส้นทางชีวิตมนุษย์ สวรรค์ในพระพุทธศาสนาถือเป็นส่วนหนึ่งของสังสารวัฏ สัตว์โลกผู้มีกิเลสต้องเวียนเกิดเวียนตายในสังสารวัฏนี้ หากทำดีเมื่อตายไปย่อมเกิดในสวรรค์ พอทำชั่วในแดนสวรรค์เมื่อตายลงก็จะกลับมาเกิดในแดนมนุษย์หรือนรกอีก หมุนเวียนขึ้นลงอย่างนี้ แต่ประชากรในสวรรค์มีน้อยมาก เพราะสวรรค์เป็นดินแดนพิเศษ สัตว์ในภูมิอื่นต้องทำบุญมากพอสมควรจึงจะไปเกิดในแดนสวรรค์ได้ เรื่องสวรรค์มีปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาทุกระดับชั้น พระพุทธเจ้าตรัสถึงเรื่องสวรรค์เป็นประจำ พระอริยสาวกบางรูปมีเรื่องติดต่อสัมพันธ์กับเทวดาเป็นประจำ ความสัมพันธ์ระหว่างเทวดากับพระพุทธเจ้าและเหล่าอริยสาวกทั้งหลายเป็นสิ่งที่ได้รับการยืนยันไว้ในคัมภีร์พระไตรปิฎกซึ่งถือเป็นคัมภีร์สูงสุดในพระพุทธศาสนา แนวคิดเรื่องสวรรค์ ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาทั้งในพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา และวรรณกรรมศาสนาในยุคต่อมา

ในพระพุทธศาสนานิกายมหายาน กล่าวถึงสวรรค์ หมายถึง แดนสุขาวดีพุทธเกษตร เป็นดินแดนที่เกิดขึ้นด้วยอำนาจบารมีของพระอมิตาภพุทธเจ้า พระองค์ทรงมีความรักความเมตตาต่อสรรพสัตว์ทั้งหลายอย่างไม่มีประมาณ อย่างไม่มีขอบเขต และอย่างไม่มีที่สิ้นสุด แดนสุขาวดีพุทธเกษตรตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของโลกนี้ เป็นดินแดนแห่งความบริสุทธิ์และความสุข พระอมิตาภพุทธเจ้าทรงตั้งสัตย์อธิษฐานว่า ผู้ใดก็ตามที่มีความเชื่อมั่นอย่างแท้จริง

ต่อพระองค์และต่อแดนสุขาวดีพุทธเกษตร ผู้นั้นจะได้ไปเกิด ณ แดนสุขาวดีพุทธเกษตร เป็นที่อยู่อาศัยของเทพและมนุษย์ ผู้ที่อยู่ในแดนสุขาวดีพุทธเกษตรย่อมไม่มีความทุกข์เลย แต่ส่วยสุขอยู่เสมอ ประราณาสึงใดก็จะได้สิ่งนั้นสมความปรารถนาทุกประการ (ทวิวิวัฒน์ ปุณฺทริกวิวัฒน์, 2526 :106) สุขาวดีพุทธเกษตรเป็นดินแดนที่สวยงามและสุขสบาย กล่าวคือ มีล้อมรอบด้วยภูเขาแก้ว กำแพงแก้ว มีสระโบกขรณี มีดอกบัวขนาดใหญ่ มีทั้งดอกไม้สีขาว ดอกสีเหลือง ดอกสีแดง ดอกสีขาวย ส่งกลิ่นหอมสะอาด ส่องแสงงามตามสีแต่ละสีทุกทิศ ทวารตรี มีดนตรีทิพย์บรรเลงอยู่เสมอ มีนกร้องออกมาเป็นเสียงธรรมเทศนา บรรยายภาคต่างๆ นี่ทำให้ผู้ที่อาศัยเกิดพุทธานุสติ ธัมมานุสติ และสังฆานุสติ ตั้งใจปฏิบัติธรรมเพื่อบรรลุนิพพานในดินแดนแห่งนี้ (วิเชียร เพ็ชรพรประภาส, 2535 :6)

ด้วยเหตุผลดังที่กล่าวมา ทำให้ผู้วิจัยเกิดความสนใจที่จะศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบเรื่องสวรรค์ในพระพุทธศาสนานิกายเถรวาทกับมหายานว่า มีความเหมือนและแตกต่างกันอย่างไร โดยมีความมุ่งหมายที่จะเสนอข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสวรรค์ที่ปรากฏในพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา และอนุฎีกา พระสูตรในพระพุทธศาสนานิกายมหายาน อันจะช่วยให้สามารถรู้และเข้าใจสภาพสวรรค์ ตามที่ปรากฏอยู่ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาได้ชัดเจนยิ่งขึ้น เพื่อเป็นฐานข้อมูลใหม่อันจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้สนใจศึกษาต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องสวรรค์ในพระคัมภีร์ของพระพุทธศาสนานิกายเถรวาท
2. เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องสวรรค์ในพระคัมภีร์ของพระพุทธศาสนานิกายมหายาน
3. เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบเรื่องสวรรค์ของพระพุทธศาสนานิกายเถรวาทกับมหายาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมุ่งศึกษาข้อมูลเชิงเอกสาร (Documentary Research) ดำเนินการศึกษาตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาเรื่องสวรรค์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาจากตำรา หนังสือ เอกสารต่างๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. ศึกษาเรื่องสวรรค์ จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ได้แก่
 - 2.1 เอกสารปฐมภูมิ (Primary Source) ได้แก่ พระไตรปิฎก อรรถกถา

2.2 เอกสารทุติยภูมิ (Secondary Source) ได้แก่ หนังสือ ตำรา เอกสาร งานวิจัย บทความ วิทยานิพนธ์ สิ่งพิมพ์ทางวิชาการ ข้อมูลออนไลน์

2.3 ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลโดยการเชื่อมโยงข้อมูลทั้งหมดที่ได้ทำการเก็บรวบรวมมาให้สอดคล้องกับหัวข้อที่ศึกษา

3.4 จัดประเภทข้อมูลตามหัวเรื่องที่กำหนด และทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์เปรียบเทียบเรื่องสวรรค์ในพระพุทธศาสนานิกายเถรวาทกับมหายาน” มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องสวรรค์ในพระคัมภีร์ของพระพุทธศาสนานิกายเถรวาท 2) เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องสวรรค์ในพระคัมภีร์ของพระพุทธศาสนานิกายมหายาน 3) เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบเรื่องสวรรค์ของพระพุทธศาสนานิกายเถรวาทกับมหายาน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เน้นการศึกษาเอกสาร (Document Research) ผลการวิจัยพบว่า

1. แนวคิดเรื่องสวรรค์ในพระคัมภีร์ของพระพุทธศาสนานิกายเถรวาท พบว่า สวรรค์หมายถึง โลกของเทวดา เมืองฟ้าซึ่งสมบูรณ์พูนสุขด้วยความสะอาดสงบสุขที่ดีเลิศ ชื่อว่า จกามาพจรสวรรค์มี 6 ชั้น คือ จาตุมาหาราชิกา ดาวดึงส์ ยามา ดุสิต นิมมานรดี และปรนิมมิตวสวัตดี แต่ละชั้นมีจอมเทพปกครองบริวาร มีปราสาทราชวัง มีความแตกต่างกันในด้านอายุ วรรณะ ความสุขทิพย์ ทิพยสมบัติ เป็นต้น

2. แนวคิดเรื่องสวรรค์ในพระคัมภีร์ของพระพุทธศาสนานิกายมหายาน พบว่า สวรรค์หมายถึง พุทธเกษตรหรือวิสุทธิภูมิ พุทธเกษตรที่สำคัญ คือ แดนสุขาวดีพุทธเกษตร เพราะมีความสมบูรณ์มากที่สุดในบรรดาพุทธเกษตรทั้งหมดที่มีอยู่ในจักรวาล เป็นดินแดนที่เกิดขึ้นด้วยอำนาจบารมีของพระอมิตายุสพุทธเจ้า ตั้งอยู่ห่างไกลทางทิศตะวันตก เป็นโลกธาตุบริสุทธิ์และสมบูรณ์ไปด้วยความสุขปราศจากสิ่งใดก็ได้สิ่งนั้นผู้ที่ไปอุบัติจะได้เข้าถึงพระนิพพานทุกๆ คน

3. วิเคราะห์เปรียบเทียบเรื่องสวรรค์ของพระพุทธศาสนานิกายเถรวาทกับมหายาน พบว่า สวรรค์ในพระพุทธศาสนานิกายเถรวาทมีความแตกต่างจากแดนสุขาวดีพุทธเกษตรของพระพุทธศาสนานิกายมหายานมาก เพราะพระพุทธศาสนานิกายเถรวาทไม่เน้นคำสอนเรื่องสวรรค์ซึ่งเป็นเพียงระดับโลกียภาพ แต่มุ่งเน้นที่พระนิพพานเป็นหลักสำคัญ แต่พระพุทธศาสนานิกายมหายานให้ความสำคัญแก่แดนสุขาวดีพุทธเกษตรมาก เพราะต้องการอธิบายถึงภาวะนิพพาน จึงได้บรรยายแดนสุขาวดีพุทธเกษตรในลักษณะที่เอื้ออำนวยต่อความหลุดพ้น เป็นวิสุทธิภูมิของสรรพสัตว์ เป็นแดนบรมสุข

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย เรื่อง “วิเคราะห์เปรียบเทียบเรื่องสวรรค์ในพระพุทธศาสนานิกายเถรวาทกับมหายาน” พบว่า 1) แนวคิดเรื่องสวรรค์ในพระคัมภีร์ของพระพุทธศาสนานิกายเถรวาท พบว่า สวรรค์ หมายถึง โลกของเทวดา เมืองฟ้าซึ่งสมบูรณ์พูนสุขด้วยความสะอาดสบายที่ดีเลิศ 2) แนวคิดเรื่องสวรรค์ในพระคัมภีร์ของพระพุทธศาสนานิกายมหายาน พบว่า สวรรค์ หมายถึง พุทธเกษตรหรือวิสุทธิภูมิ 3) วิเคราะห์เปรียบเทียบเรื่องสวรรค์ของพระพุทธศาสนานิกายเถรวาทกับมหายาน พบว่า สวรรค์ในพระพุทธศาสนานิกายเถรวาทมีความแตกต่างจากแดนสุขาวดีพุทธเกษตรมาก ซึ่งจะได้อภิปรายผลในแต่ละประเด็น ดังนี้

1. แนวคิดเรื่องสวรรค์ในพระคัมภีร์ของพระพุทธศาสนานิกายเถรวาท พบว่า สวรรค์ หมายถึง โลกของเทวดา เมืองฟ้าซึ่งสมบูรณ์พูนสุขด้วยความสะอาดสบายที่ดีเลิศ ชื่อว่า ฉกามาพจรสวรรค์ 6 ชั้น แต่ละชั้นมีจอมเทพปกครองบริวาร มีปราสาทราชวัง มีความแตกต่างกันในด้านอายุ วรรณะ ความสุขทิพย์ ทิพยสมบัติ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับพระมหาทองหล่อ อธิจิตโต (สงฆุลนาถ) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาเรื่องภูมิวิลาสินี” พบว่า กรรมที่เป็นกุศล คือ กรรมดี เกิดจากกุศลมูล คือ อโลภะ อโทสะ อโมหะ มีผลทำให้สัตว์ได้ไปเสวยสุขในสุคติโลกสวรรค์

2. แนวคิดเรื่องสวรรค์ในพระคัมภีร์ของพระพุทธศาสนานิกายมหายาน พบว่า สวรรค์ หมายถึง พุทธเกษตรหรือวิสุทธิภูมิ พุทธเกษตรที่สำคัญ คือ แดนสุขาวดีพุทธเกษตร เพราะมีความสมบูรณ์มากที่สุดในบรรดาพุทธเกษตรที่มีอยู่ในจักรวาล เป็นดินแดนที่เกิดขึ้นด้วยอำนาจบารมีของพระอมิตาภพุทธเจ้า ตั้งอยู่ห่างไกลทางทิศตะวันตก เป็นโลกธาตุบริสุทธิ์ และสมบูรณ์ไปด้วยความสุข ปราศจากสิ่งใดก็ได้สิ่งนั้น ผู้ที่ไปอุบัติจะได้เข้าถึงพระนิพพาน ทุกๆ คน ซึ่งสอดคล้องกับพระมหาบรรจง ชุตินฺธโร (ผิวทอง) ได้วิจัยเรื่อง “สวรรค์ในพระพุทธศาสนาเถรวาทและมหายาน : ศึกษาเปรียบเทียบ” พบว่า คำสอนเรื่องแดนสุขาวดีเป็นได้ทั้งโลกียะและโลกุตระ เพราะชาวแดนสุขาวดีอยู่เหนือกรรม ไม่ต้องเวียนว่ายตายเกิดเหมือนชาวสวรรค์ในเถรวาท จึงเป็นแดนพักพิงระหว่างสังสารวัฏกับนิพพาน

3. วิเคราะห์เปรียบเทียบเรื่องสวรรค์ของพระพุทธศาสนานิกายเถรวาทกับมหายาน พบว่า สวรรค์ในพระพุทธศาสนานิกายเถรวาทมีความแตกต่างจากแดนสุขาวดีพุทธเกษตรของพระพุทธศาสนานิกายมหายานมาก เพราะพระพุทธศาสนานิกายเถรวาท ไม่เน้นคำสอนเรื่องสวรรค์ซึ่งเป็นเพียงระดับโลกียภาพ แต่มุ่งที่พระนิพพานเป็นหลักสำคัญ แต่พระพุทธศาสนานิกายมหายานให้ความสำคัญแก่แดนสุขาวดีพุทธเกษตรมาก เพราะต้องการอธิบายถึงภาวะนิพพาน จึงได้บรรยายแดนสุขาวดีพุทธเกษตรในลักษณะที่เอื้ออำนวยต่อความหลุดพ้น เป็นวิสุทธิภูมิของสรรพสัตว์ เป็นแดนบรมสุข ซึ่งสอดคล้องกับพระมหาบรรจง ชุตินฺธโร (ผิวทอง) ได้วิจัยเรื่อง “สวรรค์ในพระพุทธศาสนาเถรวาทและมหายาน : ศึกษา

เปรียบเทียบ) พบว่า เรื่องสวรรค์มิใช่คำสอนหลักและมีใช้เป็นเป้าหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท แต่เป็นคำสอนในระดับกลาง ๆ เพราะชาวสวรรค์ยังต้องเวียนว่ายตายเกิดดุจเดียวกับมวลมนุษย์เพราะยังไม่ถึงพระนิพพาน ส่วนคำสอนเรื่องแดนสุขาวดีเป็นได้ทั้งโลกียะและโลกุตตระ เพราะชาวสุขาวดีอยู่เหนือกรรม ไม่ต้องเวียนว่ายตายเกิดเหมือนชาวสวรรค์ในเถรวาท จึงเป็นแดนพักระหว่างสังสารวัฏกับนิพพาน

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

ฉกามาพจรสวรรค์และแดนสุขาวดีพุทธเกษตรในทรรศนะของทั้งสองนิกายแล้ว จะเห็นว่า มีลักษณะที่แตกต่างกันอยู่บ้าง เพราะฉกามาพจรสวรรค์จัดเป็นทิพย์สุขในระดับโลกียสุข ที่เหล่าทวยเทพยังข้องแวะอยู่กับการเสพกามคุณและยังเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในสังสารวัฏ แต่ในแดนสุขาวดีพุทธเกษตร เป็นแดนบรมสุข เป็นแดนแห่งความฝัน เป็นวิสุทธิภูมิของสรรพสัตว์ เป็นที่พักระหว่างสังสารวัฏกับนิพพาน เพราะชาวสุขาวดีพุทธเกษตรทุกคนเป็นผู้มุ่งตรงต่ออรหันตผลและโพธิญาณ ดังนั้น แดนสุขาวดีพุทธเกษตรจึงเป็นได้ทั้งโลกียสุขและโลกุตตระสุขที่เหนือกว่าสวรรค์ในพระพุทธศาสนานิกายเถรวาท

องค์กรภาครัฐ ภาคการศึกษา ภาคเอกชน รัฐวิสาหกิจ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันการศึกษา และองค์กรสงฆ์ ควรนำไปจัดเป็นโครงการ และกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชน มนุษย์สัมพันธ์ของบุคคลกรในองค์กรและประชาชนในชุมชน นักเรียน นักศึกษา ผ่านกิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อสามารถประยุกต์แนวคำสอนเรื่องสวรรค์ที่ปรากฏในคัมภีร์ของพุทธศาสนา เพื่อให้เข้ากับเหตุการณ์ปัจจุบันนี้ได้ เพราะมีประโยชน์ต่อการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม แก่ประชาชนเพื่อให้สามารถนำไปประพฤติปฏิบัติได้อย่างถูกต้องตามหลักการแห่งพระพุทธศาสนา คือ การละเว้นจากการทำชั่ว มุ่งประกอบแต่ความดี และทำจิตใจให้ผ่องใส

เอกสารอ้างอิง

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539), *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมวิสุทธิกวี (พิจิตร ฐิตวณฺโณ). (2551), *อนุพุทธิกถาที่ปณี ภาค 3 พรรณนาสวรรค์ พระพุทธเจ้า ยืนยันสวรรค์มีจริง*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์กรีน-ปัญญาญาณ.
- พระพรหมโมลี (วิลาส ญาณวโร). (2545), *ภูมิวิลาสินี*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ดอกหญ้า.

พระมหาทองหล่อ อธิจิตโต (สงฆุลนาค), (2562), *การศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาเรื่องภูมิวิลาสินี*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระมหาบรรจง ชุตินฺธ (ผิวทอง), (2547), *สวรรค์ในพระพุทธศาสนาเถรวาทและมหายาน : ศึกษาเปรียบเทียบ*, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ทวีวัฒน์ ปุณฺธิกรวิวัฒน์. (2526), *วิถีแห่งมหายาน*. กรุงเทพฯ: บริษัท ลีนิจการพิมพ์.

วิเชียร เพ็ชรพรประภาส. (2535), *พุทธจุลสุขาวดีุหสูตร*. กรุงเทพฯ: หจก.สีตลาศัยการพิมพ์.

